

Janakkala

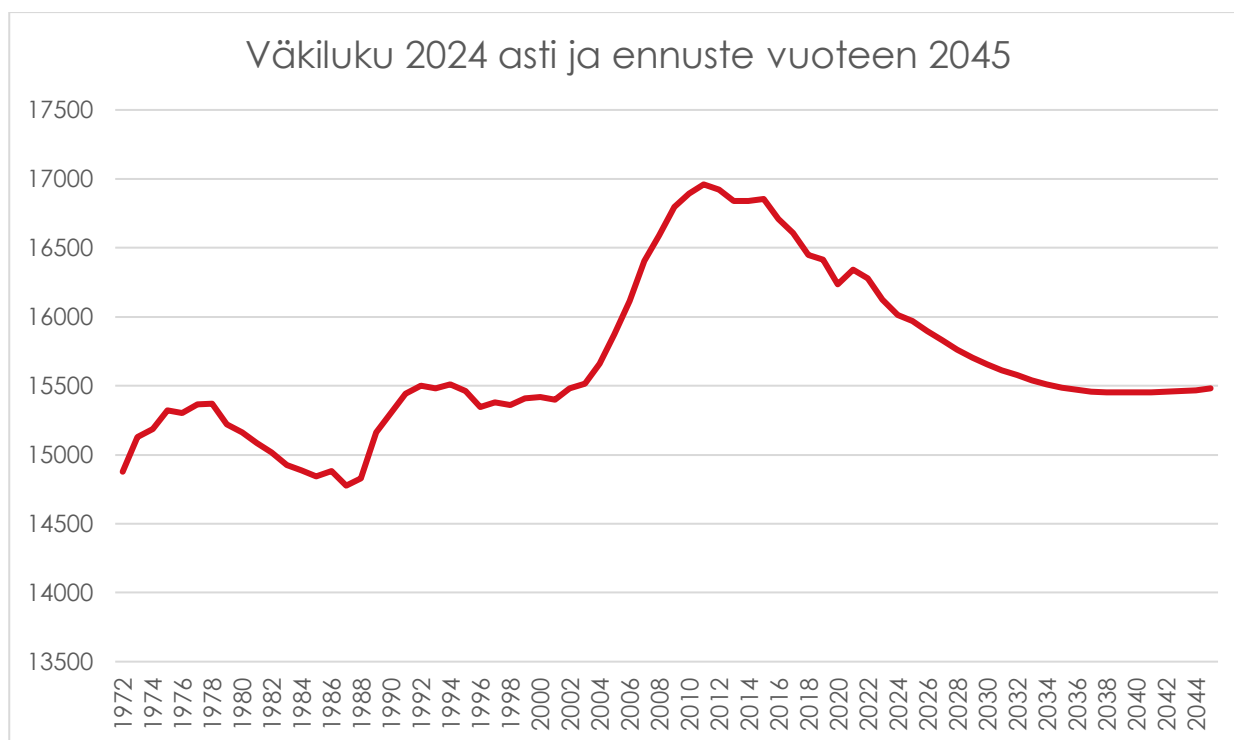
TULEVAISUUSSKENAARIOT

2025

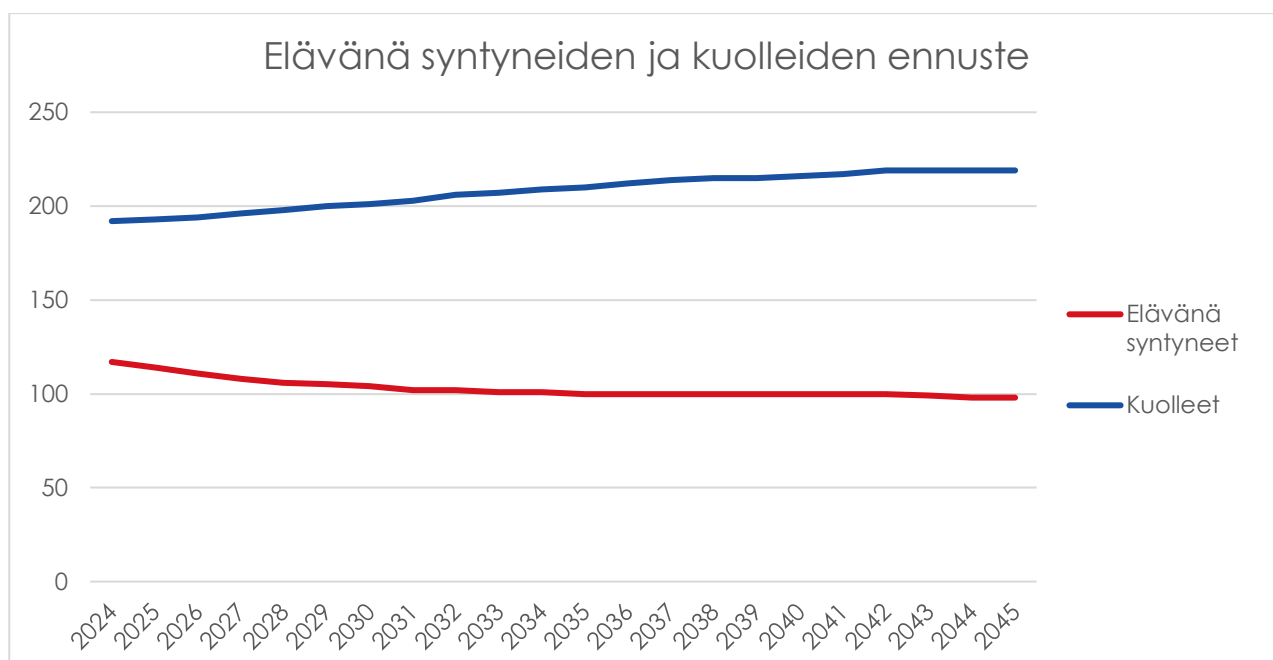
Väestöennusteet

Tilastokeskus julkaisi vuonna 2024 väestönkehityksen ennusteet vuoteen 2045. Väestöennusteita tuotetaan kolmen vuoden välein ja vuoden 2024 ennuste on positiivisempi kuin aiemmat ennusteet. On tärkeää muistaa, että kyseessä ovat ennusteet. Luonnollisen väestönkasvun ennusteessa Janakkalassa elävänä syntyneiden määrä olisi alle 100 vuonna 2035. Kuitenkin ennusteen mukaan vuonna 2024 syntyneitä olisi ollut 117, mutta todellisuudessa syntyneitä oli 108.

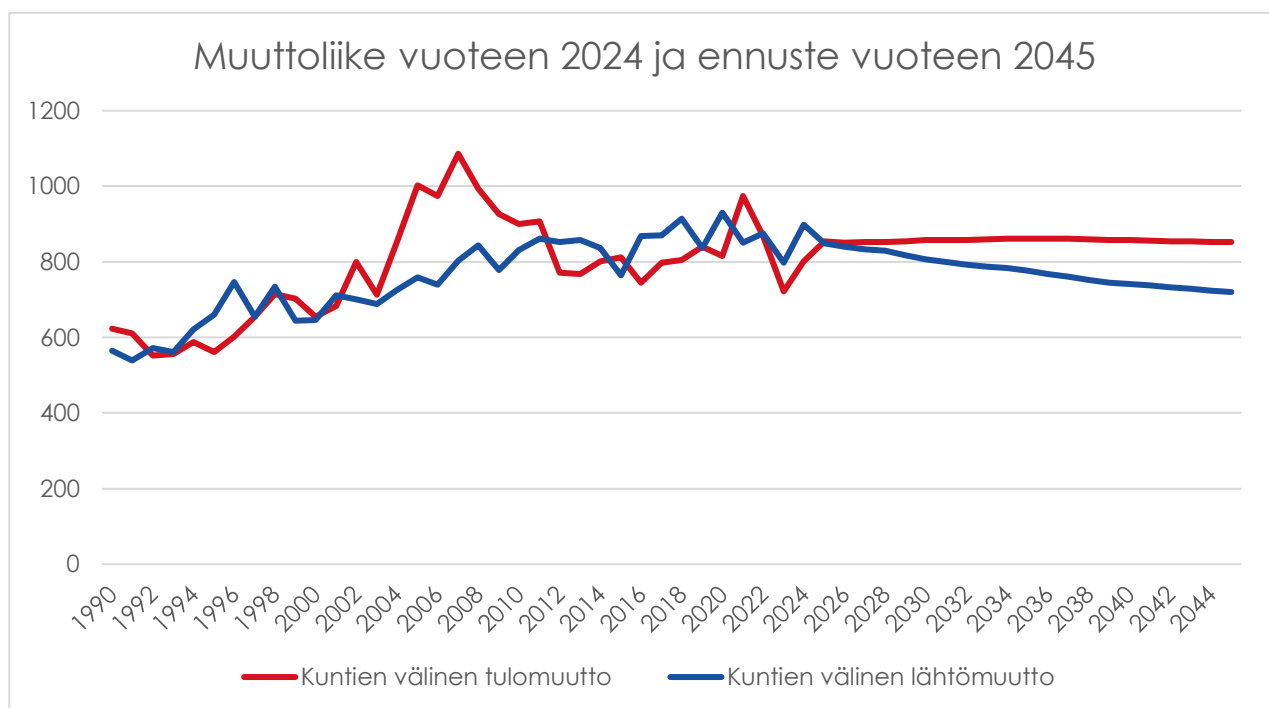
Janakkalan muuttoliikkeen ennusteessa kunnasta poispäin suuntautuvan muuttoliikkeen odotetaan vähenevän ja kuntaan suuntautuva muuttoliikkeen pysyvän vuosittaisella 850 hengen tasolla. Nettomuuton siis odotetaan hitaasti kasvavan, vaikka nettomuutto on viimeisen 15 vuoden aikana ollut vain muutamia kertoja positiivisella puolella. Ennusteisiin on siis tarpeen suhtautua varauksella ja miettiä mitkä tekijät johtaisivat Janakkalasta pois suuntautuvat muuttoliikkeen vähenemiseen. Väkiluvun ja muuttoliikenteen kehittyminen tuskin on niin tasaista kuin ennustemallinnuksissa. Todellisuudessa on odotettavissa suurempia ja yllättävämpiä muutoksia vuosittain.

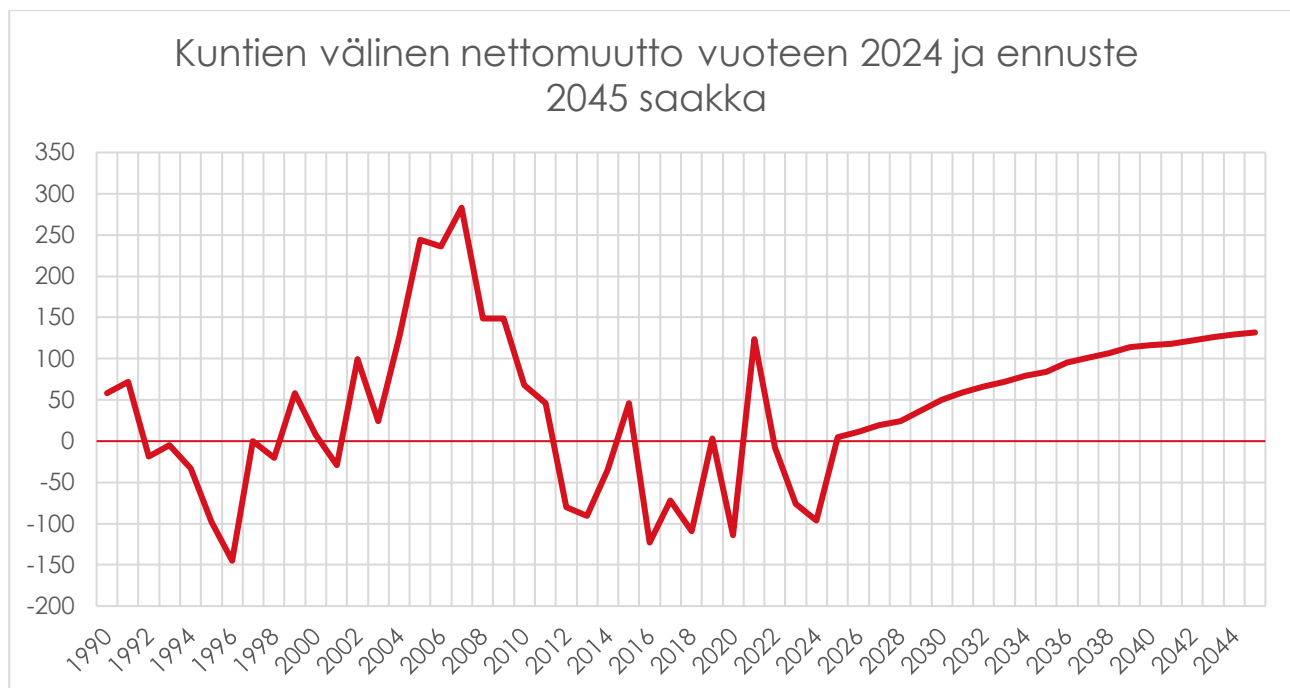
Kuva 1. Tilastokeskus. Väestö alueittain, 1972-2024 ja Väestöennuste 2024: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2024-2045.

Kuva 2. Tilastokeskus. Väestöennuste 2024: Väestönmuutokset sukupuolen mukaan alueittain, 2024-2045.

Kuva 3. Tilastokeskus. Väestöennuste 2024: Väestönmuutokset sukupuolen mukaan alueittain, 2024-2045 ja Kuntien välinen muutto iän (5-v.), sukupuolen ja muuton suunnan mukaan alueittain, 1990-2024.

Kuva 4. Tilastokeskus. Väestöennuste 2024: Väestömuutokset sukupuolen mukaan alueittain, 2024-2045 ja Kuntien välinen muutto iän (5-v.), sukupuolen ja muuton suunnan mukaan alueittain, 1990-2024.

Tulevaisuusskenaariot

Tulevaisuusskenaariot on työstetty pohjautuen valtiovarainministeriön teettämään [Tulevaisuuden kunnan skenaariot ja visiot](#) 2030 raportin pohjalta. Raportti on vuodelta 2017, joten kuntien tehtävät ja toimiala ovat muuttuneet. Kuitenkin hankkeen työryhmien työstämät skenaariot ja visiot ovat yhä ajankohtaisia ja luovat hyvän pohjan Janakkalan strategian skenaarioille. Raportin skenaariomallien lisäksi tulevaisuuden skenaarioiden ja eri näkökulmien kuvailussa on käytetty Janakkalan kunnan strategiakyselyssä esiin nousseita pelkoja, toiveita ja uskomuksia. Skenaarioiden nimitykset on poimittu todellisista tulevaisuusskenaario kuvauksista kyselyn vastauksissa. Yksittäistä oikeaa skenaarioita tai todellisuutta ei ole olemassa vaan seuraavien skenaarioiden tarkoitus on herättää ajatuksia, auttaa tunnistamaan ilmiöitä ja tarkastelemaan tilanteita ja vaikutuksia eri ihmisryhmien näkökulmista.

1. Innostava elinvoimakunta eli ”Vireä edelläkävijä”

Teemat: Elinvoima, osallistaminen, pitkäjänteisyys, varmuus, itsetuntemus

Innostavan elinvoiman kunta on oikeastaan kuntien mallioppilas. Kunta on rehellisesti kasvava ja houkuttelee asukkaita eri suunnista. Innostavan elinvoiman kunnassa on

hahmotettu oman kunnan identiteetti ja kehityssuuntaan on sitouduttu. Kunnassa on ymmärretty, että kunta itse luo oman tulevaisuutensa, eikä voida odottaa virran vievän johonkin suuntaan. Strategia ja visio on mietitty just nappiin. Kuntalaiset ja koko kuntaorganisaation toimijat ovat sitoutettu yhtenäiseen strategiaan. Talouden suunnittelu on pitkäjänteistä ja investointeja uskalletaan tehdä rohkeasti.

Innostavan elinvoiman kunnassa kuntaorganisaation verkosto on mukana kaikessa. Yritykset, yhdistykset, elinkeinoelämä, terveydenhoito, koulutus ja muut tahot toimivat yhdessä. Kuntaorganisaation puolelta on tehty paljon panostuksia yhtenäisen toimijaverkoston luomiseen ja se näkyy myös kunnan asukkaille.

Kunnassa on osattu hyödyntää sen sijainti ja tuoda digipalvelut kaikille kuntalaisille. Palvelut ovat lähellä, kulkeminen onnistuu kaikilta ja digipalveluiden käyttöön on hyvät ohjeistukset ja tuki. Kunnan viestintään ja palveluiden tarjonnan selkeyteen on panostettu jokaisella kunnan toiminta sektorilla.

1.1 Nuoren näkökulma

Nuorilla on innostavassa elinvoimakunnassa laajat palvelut. Osa nuorista on muuttanut kuntaan koulutuksen tai työn perässä. Toinen puoli nuorista on kasvanut kunnassa ja hyvät kokemukset pitävät kotiseudulla. Nuorista tuntuu, että he ovat todella osa kotikuntaa. He näkyvät kunnan päätöksenteossa ja katukuvassa. Monet identifioituvat vahvasti kotikunnan mukaan. Kunnassa sijaitsevat vuokra-asunnot ovat houkuttelevat itsenäistymään ja toimivat hyvin elämänvaiheessa, jossa pysyvä juurtuminen omistusasuntoon ei ole vielä mahdollista.

Kunnassa on laajat harrastusmahdollisuudet, joiden tuottamisessa ja mainostamisessa kunta on vahvasti mukana. Harrastamisessa ei ole huomattavissa eroja eri ikäryhmien, sukupuolen tai muun tekijän suhteen. Jos omasta kunnasta ei löydy tiettyä harrastusta, naapurikuntaan pääse helposti liikkumaan joukkoliikenteellä koulupäivien tai työpäivän jälkeen. Kunnassa on panostettu julkisiin tiloihin, eli nuorilla on paikkoja, joissa viettää aikaa luvan kanssa, myös talvisin.

Nuorilla on laaja valikoima mahdollisia elämän uria kunnassa. Toisen ja kolmannen asteen oppilaitoksia on kunnassa ja niiden tutkintotarjonta on laaja. Opiskelijoiden edunvalvonta näkyy kunnan päätöksissä. Nuorilla on saatavilla laaja työssäkäyntialue ja työmatkojen kulkeminen on kätevää. Kunnan luomat ja hyvin mainostamat etätyötilat innostavat hakeutumaan etätöihin hieman kauemmaksi. Samalla työssäkäynti sitoutuu osaksi kunnan palveluita, sen sijaan että työssäkäyvä työskentelee kotoa käsin tai muualla sijaitsevassa toimistossa. Etätyö- ja koulutusmahdollisuudet houkuttelevat korkeasti koulutettuja työntekijöitä kuntaan.

1.2. Perheellisen näkökulma

Monet perheelliset ovat palanneet kotiseudulle perustamaan perheen ja alueen mahdollisuudet ovat houkuttelleet myös ihmisiä, joilla ei ole aiempaa yhteyttä kuntaan. Innostavassa elinvoimakunnassa asuntoskaala on laaja ja on uskoa kasvuun. Perheitä uskalletaan perustaa ja perheillä on mahdollisuus kiinnittyä kuntaan vuokra-asumisen kautta. Osalle perheistä talon rakentaminen on tuonut kuntaan ja osa taas kiinnittyy valmiiseen omakotitaloon tai muuhun asumismuotoon. Perheen perustaminen ja omistusasuminen tuntuvat tulevaisuuden kannalta varmoilta valinnoilta, koska alueella on vilkasta myyntiä ja vuokrausta. Kunnassa on myös erilaisia vuokra-asumisen muotoja.

Lapsilla on mahdollisuus kasvaa useamman aikuisen ympäröimänä ja kasvaa yhteisöllisemmässä asumismuodossa.

Perheillä on paljon tilaa liikkua ja harrastaa. Leikkipuistoja ja viheralueita on ripoteltu eri puolille kuntaan. Liikkuminen lastenrattaiden ja pienempien lasten kanssa on sujuvaa jalankulkuteiden ja joukkoliikenteen kannalta. Kunnassa on panostettu pyöräteihin, jotka luovat turvallisen reitin käydä koulussa, töissä ja asioilla. Vanhemmat uskaltava antaa lasten liikkua itsenäisesti ja arkea helpottamassa on iltapäivätoiminta, sekä useita harrastuksia. Lapsien arjessa näkyy paikalliset yhdistykset ja yritykset, esimerkiksi vierailuiden ja yhteisen toiminnan kautta. Yritykset sponsoroivat lasten ja nuorten toimintaa, sekä tarjoavat kesätyötä.

Kunnassa on usein kulttuuritapahtumia, jotka näkyvät suuresti katukuvassa ja kunnan sosiaalisessa mediassa. Kunnan palvelut on helppo löytää digitaalisesti ja asiat sujuvat selkeästi. Kunnan profiloituminen lapsiystävälliseksi näkyy esimerkiksi osallistavassa budjetoinnin käytössä, lasten parlamentissa ja koko ajan kehittyvissä kokeiluissa osallistaa lapsia.

1.3. Työttömän näkökulma

Kunnalla on laajat yhteydet alueen työnantaja tahoihin ja työttömyyspalveluiden resurssit ovat mitoitettu hyvin. Työttömyys on alhaista ja työttömyysjaksot lyhyitä. Työttömällä on useita vaihtoehtoja toimia. Hän saa henkilökohtaista apua ja tukea työttömyyspalveluilta. Hänen oli helppo löytää palveluiden piiriin ja eri vaihtoehdot työttömyysajan toimiin tulevat hänelle selkeästi esille.

Omassa kunnassa on mahdollisuus kouluttautua eteenpäin, ja koulutuksiin kulkeminen on helppoa. Koulutuksia löytyy niin kokonaisia tutkintoja, kuin myös lyhyempiä koulutusjaksoja osaamisen kehittämiseen. Koulutuksissa on huomioitu työelämän muutokset. Koulutusten suunnittelussa on otettu huomioon työssäkäyntialueen tarpeet. Ihmisiä osataan ohjata kouluttautumaan pitkäalaisesti ja tarjolla on mahdollisuuksia työllistyä oppisopimuksien kautta. Kunnan ja työnantajatahojen yhteistyöllä on onnistuttu hyödyntämään myös keski- iän ylittäneiden työttömien vuosikymmenten kokemus tietyistä työtehtävistä. Ohjautuminen uudelle työuralle on sujuvaa.

Koulutusten lisäksi kunnassa on panostettu myös muuhun toimintaan. Työllistymiseen suoraan johtavien toimien lisäksi on mahdollista harrastaa ja tehdä vapaaehtoistyötä. Kunta tarjoaa työttömille halvempia tai ilmaisia tapoja olla osa ja kokea kulttuuria. Kunta on erityisesti huomioinut työttömyyden vaikutukset nuoriin aikuisiin, joiden työttömyysaste yleensä on korkeampi kuin muulla väestöllä. Nuoret koulutuksen ja työelämän ulkopuolella otetaan yhteyttä ja heidän syrjäytymisenestämiseen laitetaan työpanosta.

Kunnassa yrittäjyys on kannattavaa ja on mahdollisuuksia kokeilla erilaisia yritysideoita. Kunnan puolelta ohjeistukset ja tuki yrityksen perustamiseen ja sen toiminnan ylläpitoon ovat toimivia. Verkostot yritysten, yhdistysten ja muiden toimijoiden välillä ovat pysyviä ja moneen suuntaan hyödyllisiä. Tahot pystyvät mainostamaan toimintaansa luovilla keinolla ja tuottamaan tapahtumia ja palveluita yhdessä.

1.4. Maahanmuuttajan näkökulma

Innostavan elinvoiman kunnassa maahanmuuttajiin suhtaudutaan lämpimästi. On huomattu, ettei syntyvyys ylläpidä kunnan väkilukua vaan muuttoliike luo kasvua. Kaikkien kuntien kilpaillessa muuttoliikkeestä, on kunta keskittynyt vaikuttamaan alueen kielipolitiikkaan ja maahanmuuton suotuisuuteen. Innostavan elinvoiman kunnassa on maahanmuuttajalle yhteisöllisyyttä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Alueen kehitys nähdään yhteisenä asiana ja monikulttuurillisuus voimavarana. Maahanmuuttajataustaisen ei tarvitse pelätä syrjivää kohtelua, vaan ilmapiiri on turvallinen.

Omassa kunnassa järjestetään sujuvasti kotoutumisen palvelut kuten kieliopetus. Palvelut ovat saavutettavia myös tulkkauspalveluiden avulla. Kulttuuritoiminnalla ja muulla vapaa-ajantoiminnalla tuetaan kielen oppimista ja integroitumista osaksi kuntaa. Maahanmuuttajataustaisten osaamista ja taitoja on ymmärretty hyödyntää myös muilla tavoin. Kunnassa järjestetään paljon kulttuuri-iltoja, ruokamarkkinoita, kielten opetusta ja harrastuksia on saatavilla laajasti. Maahanmuuttajataustasilla on yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa kunnan toimintaan ja päätösten vaikutusten arvioinnissa osataan huomioida myös heidät.

Työpaikkoja on saatavilla reilusti ja työssäkäynnin laajuus on käsitetty. Osa työpaikoista kykenee hyödyntämään monikielistä työskentelyä ja laajentamaan asiakaskuntaansa kansainvälisesti tai uusiin asiakasryhmiin. Maahanmuuttajan aiemman koulutuksen ja kokemuksen hyödyntäminen on tehty sujuvaksi.

1.5. Ikääntyneen näkökulma

Innostavan elinvoiman kunnassa ikääntynyt on voinut tehdä hyvän työuran ja kokea olevansa merkityksellinen osa yhteisöä. asiat kunnassa tuntuvat parantuneen. Ympäristö on eloisampi, tapahtumia on enemmän ja sopivaa toimintaa on helpompi löytää. Innostavan elinvoiman kunnassa eri ihmisryhmät ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Esimerkiksi ikääntyneitä ja nuoria on kyetty tuomaan yhteen osallistamiskokeiluissa, asumisessa ja harrastustoiminnassa. Ikääntyneen ei ole tarvinnut olla epävarma tulevaisuudestaan, vaan luottamus hyviin eläkepäiviin on voimissaan.

Monet ikääntyneistä ovat eläkepäivillään mukana erilaisissa toiminnoissa. Osa ylläpitää yhdistysten toimintaa kuten liikuntaa, näyttelemistä, muuta taidetta ja monia muita harrastuksia. Osa on mukana varhaiskasvatuksessa ja kouluissa kylämummina –tai vaarina, tai osa-aikaisesti töissä paikallisessa yrityksessä. Kunnassa on monia kohtaamispaikkoja, kuten kahviloita, kirjastoja, kulttuurikeskuksia ja liikuntatiloja. Myös harrastuksia, kuten musiikki, jotka eivät välttämättä mahtuisi omaan kotiin, ovat saatavilla julkisissa tiloissa.

Kunnan asuntokanta on uudistunut. Pääsääntöisesti taloyhtiöt ovat hyvässä kunnossa ja suuri osa kerrostalo asunnoista ovat myös liikuntarajoitteiselle saavutettavia. Taloyhtiöiden hissiremontit on tehty. Kunnassa on hyvä yhteisöllisyys, joten myös syrjemällä asuvat eivät ole eristyksessä. Poikkeavissa olosuhteissa kunnassa on hyvät valmiudet varmistaa yksinasuvien hyvinvointi ja yksinasuvallakin on turvallinen olo. Kunta on lähtenyt rohkeasti kokeilemaan yhteisöllisen asumisen muotoja. Yhteisölliset asumismuodot ovat myös kaikille avoimia, joten yhdessä voivat asua eri ikäiset ja elämäntilanteessa olevat.

Kunnassa on toimiva joukkoliikenne, joka palvelee hyvin eri ihmisryhmien tarpeita. Syrjemmältäkin pääsee liikkumaan asioille säännöllisesti. Ikääntyneiden kohdalla tarve itse ajaa autoa on vähentynyt ja omatoimisesti asioilla käyminen on helpompaa. Läheisten kanssa on mahdollista puuhata paljon kunnan alueella, kuten käydä museossa tai uimassa. Kuitenkaan ikääntyvä ei ole riippuvainen läheisen kyvystä kuljettaa asioille tai auttaa digipalveluiden käytössä. Kunnassa on panostettu myös ikääntyneiden digitaitoihin. On työpajoja, joissa perehdytään uusiin toimintoihin ja opitaan digitaitoja. Tavoitteena on, ettei kukaan kuntalainen jää sivuun osallistumisesta tai palveluiden käytöstä.

Tiivistettynä:

- Kunta on niin sanotusti ideaali kunta, joka on ajanhermolla ja kasvattaa asukaslukuaan.
- Elinvoima ja vetovoima voivat hyvin.
- Muuttoliike on vilkasta ja uusia työpaikkoja syntyy.
- Väkiluku kasvaa etenkin kuntien välisen muuton ja maahanmuuton kautta.
- Uusia innovaatiota kokeillaan rohkeasti ja osallistuminen on korkealla.
- Eri yhteiskunnan osien toimet ovat yhtenäisiä ja yhteisöllisyys vahvaa.

2. Ratkaisut etsivä kunta eli "Yhteisöjen kotikunta"

Teemat: Uudistumiskyky, kestävyys, joustavuus, vuorovaikutus ja verkostot

Ratkaisut etsivä kunta ei ole helpoimmassa tilanteessa kuntana. Väestö on muuttunut ja kunta on joutunut monen hankalan valinnan eteen. Kunta on uudistumiskykyinen, ennakoiva ja osaa mukautua muuttuviin tilanteisiin. On tunnistettu, ettei kannata kilpailla isojen kaupunkien kanssa, vaan sen sijaan kumppanuus kaupunkien kanssa on hyödyllisempää.

Kuntaorganisaatio on kehittynyt huomioimaan eri sektorit hyvin. Organisaatio on selkeä ja vastuunjako myös ulospäin huomattavissa. Kunta toimii tiiviisti osana seutua ja toimijat ovat aktiivisesti mukana eri toimielimissä, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Kunta on huomannut tarpeensa olla aktiivisemmin luomassa kumppanuuksia eri tahojen välille. Kunnan rooli yhteisöjen alustana tuo yhteen eri tahoja, jotka muuten eivät yleensä löytäisi toisiaan.

Strategiassaan ja visiossaan kunta on realistinen. Unelmointia tietenkin on ja kunnan strategiset tavoitteet ovat korkeat, mutta strategia on kyetty asettamaan kunnan kehityskulun mukaiseen tasoon. Tiettyjä rajoituksia on jouduttu tekemään ja keskittymistä laittamaan kunnan päätehtäviin.

2.1 Nuoren näkökulma

Ratkaisut etsivällä kunnalla on ollut haasteita aiemmin nuorten koulutuksen, työllistymisen ja harrastusten kanssa. Kunnasta on muutettu muualle opiskeluiden ja töiden perässä, mutta kunta on löytänyt ratkaisuja nuorten pitämiseksi kunnassa. Kunnassa on panostettu yhteisöllisyyteen ja monimuotoisuuteen kannustamiseen, joten yhä useampi nuori kokee kunnan turvalliseksi ympäristöksi.

Nuorisotyötä on kehitetty osaksi kaikkia kunnan toimia. Nuorilla on useampia paikkoja viettää aikaa ja kokoontua vapaa-ajalla. Nuorille suunnatut tilat, tapahtumat ja aktiviteetit ovat matalalla kynnyksellä saatavilla. Harrastukset eivät ole vain yhdistysten varassa, vaan kunta järjestää toimintaa myös harvinaisemmille harrastuksille. Kunnassa voi harrastaa taidetta, liikuntaa, kulttuuria ja erilaisia uusia kokeiluja. Lähialueen harrastustoimijoihin on myös hyvät kumppanuussuhteet.

Kunnassa on tarkasteltu asumisen muotoja ja erityisesti niiden sopimista eri ihmisryhmille. Nuorilla on mahdollisuus asua edullisissa kunnan vuokra-asunnoissa. Osa asunnoista on yhteisöllisiä asuminenratkaisuja, joissa pystyy jakamaan osa tarpeista ja palveluista muiden asukkaiden kanssa. Nuorten on mahdollista kulkea opiskelemaan myös naapurikaupunkien korkeakouluihin joukkoliikenteellä. Kunta on ollut mukana kehittämässä alueen koulutusvalikoimaa, jotta se on saavutettava ja houkutteleva kunnan asukkaille iästä tai taustasta riippumatta. Kunta on myös oppinut houkuttelemaan nuorta työvoimaa esimerkiksi oppisopimusten ja toistuvien harjoittelupaikkojen kautta.

Kunnassa ikäpolvien välinen keskustelu on avointa ja rakentavaa. Nuorten monimuotoisuus on huomioitu kunnan toimissa ja nuorten aktiivisuutta saatu nostatettua esimerkiksi palkkaamalla nuoria mukaan tekemään viestintää ja tapahtumia. Kunnan päätöksentekoon osallistetaan nuoria ja osallistamisen vaikutuksista viestitään läpinäkyvästi.

2.2. Perheellisen näkökulma

Perheelliselle ratkaisut etsivä kunta antaa monia eri mahdollisuuksia asumisen ja arjen järjestelyihin. Asumiseen on saatavilla omistus-, asumisoikeus- ja vuokrausvaihtoehtoja. Perheiden on mahdollista asettua kuntaan lyhyemmiksi ajoiksi ja esimerkiksi myöhemmin päättää talon rakentamisesta tai sitoutumisesta omistusasuntoon. Perheiden moninaisuus on otettu huomioon asuntoja suunnitellessa.

Työssäkäyntialue on laaja ja työssäkäyntiin on etsitty perheille sopivaa jousto. Työelämän muuttoksiin on reagoitu ja etätyön yleistymiseen on vastattu luomalla kunnan tiloihin työskentelyyn sopivia tiloja. Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen toimimista on muovattu työelämään yhteensopivaksi. Myös perheellisten on mahdollista kouluttautua eteenpäin lähiseudun oppilaitosten kautta. Etäopiskelu, monimuotoinen opiskelu ja liikkumisen helppous ovat tehneet opintojen suorittamisesta kaikille mahdollista.

Lapsille on useita harrastuksia ja vapaa-ajan aktiviteetteja. Niitä ovat tuottamassa yhdessä kunta, yhdistykset ja iso joukko vapaaehtoisia kuntalaisia. Paikalliset yritykset ovat mukana sponsoroimassa lasten ja nuorten toimintaa, sekä yritykset tuovat toimintaansa esille koulujen kautta.

Kunnan päätöksenteossa ja toiminnoissa on huomioitu perheiden taloudelliset erot. Perheille suunnatuissa palveluissa käyttömaksut ovat kohtuullisia ja myös pienituloisille

perheille tarjotaan kulttuuria ja aktiviteetteja, joihin ilman tukea heillä ei olisi mahdollisuutta. Kunta kokeilee rohkeasti saatuja ideoita lapsilta.

2.3. Työttömän näkökulma

Työttömälle on saatavilla helposti tietoa työttömyyspalveluiden toiminnasta ja monista eri vaihtoehtoista. Tiedot ovat saatavilla ajasta tai paikasta riippumatta ja monet palveluihin liittyvät asiat ovat hoidettavissa etänä. Kunnassa on kuitenkin myös kasvokkain saatavilla olevat ohjauspalvelut ja koulutusmahdollisuuksia.

Uudelleen kouluttautuminen kunnassa ja sen lähialueella on mahdollista. Kunnan ja paikallisten yritysten yhteistyö on läheistä. Kunta on myös laajentanut kumppanuusverkostoaan lähialueen yrityksiin. Erilaisten työllistymiskeinojen käyttö on huomattu. Kunta tukee oppisopimuksen kautta työllistymistä, sekä esimerkiksi osa-aikaisesti työllistymistä yksilön edellytysten ja tarpeiden mukaan on mahdollista. Työllistymisen lisäksi kunnassa on mahdollista löytää muuta merkityksellistä toimintaa, kuten vapaaehtoisena toimimista.

Ratkaisuja eri väestöryhmien työllistymisen haasteisiin on etsitty yhdessä eri tahojen kuten yritysten, oppilaitosten ja muiden tahojen kanssa. Mukana yhteistyössä ja keskusteluissa ovat eri ryhmien edustajat.

2.4. Maahanmuuttajan näkökulma

Ratkaisut etsivässä kunnassa maahanmuuttajan kotoutumisprosessin tavoitteena on olla nopea ja tehokas. Kuitenkin kotoutumisprosessi tunnistaa yksilöllisiä tarpeita ja edellytyksiä osaksi prosessia. Ratkaisut etsivä kunta ei kykene itse järjestämään kaikki palveluita, joten suuremman alueen yhteistyö ja kumppanuus on auttanut saamaan palvelut sopivaan skaalaan ja tarjoamaan suuremman valikoiman eri palveluita. Suuremman alueen kumppanuus auttaa luomaan suurempia yhteisöjä ja luomaan lisää paikkaan kuuluvuutta, vaikka omassa lähiympäristössä yhteisöä ei välttämättä löydy.

Maahanmuuttajien työllistymisen tueksi on löydetty keinoja luoda verkostoja, joiden kautta löytyy harjoitteluja ja pysyviä työpaikkoja. Verkostoissa mukana ovat kunta, paikallisia järjestöjä ja yrityksiä. Työntekijän osaamisen tunnistaminen on kehittynyt työllistymisverkostoiden mukana. Osittain työelämä ja työskentelytavat ovat muovautuneet maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden mukana. Kielenopetusta on saatavilla omassa kunnassa ja se on tehokasta. Kielenoppimista tukemassa on vapaa-ajan aktiviteetteja kunnan ja järjestöjen järjestämänä ja tukemana. Kielitaidon opettamisen lisäksi paikallisesti on opittu työskentelemään monikielisesti.

2.5. Ikääntyneen näkökulma

Ikääntyneiden kohdalla kunnassa on mietitty ratkaisuja tuottaa ja muokata sopivia asumisjärjestelyitä. Resursseja on laitettu yhteisöllisiin ja helppokulkuisiin asumismuotoihin. Asumisen järjestelyissä on etenkin huomioitu kasvava määrä yksinasuvia, ja yhteisölliset asumismuodot ja niiden yhteydessä toimivat aktiviteetit vähentävät yksinäisyyttä ja luovat yhteisöllisyyttä.

Yhteisöllisyydestä ja talkooajattelusta on nostettu voimavara. Eri ihmisryhmien mahdollisuudet olla avuksi toisilleen on löydetty. Osan ikääntyneistä on mahdollista olla mukana kasvatustoiminnassa tai esimerkiksi ohjaamassa harrastustoimintaa. Vastaavasti nuoria on saatu mukaan ikääntyvien toiminnan tueksi, kuten auttamaan arkiasioiden hoitamisessa tai yhteisissä harrastuksissa. Talkoiden ja yhdistystoiminnan suotuisa ajattelu on mahdollistanut kunnan alueiden kunnostamisen ja tapahtumien järjestämisen.

Kunnassa on mietitty tapoja osallistaa ikääntyneitä päätöksenteossa ja palveluiden saavutettavuudessa. Saatavilla on tukea digitaalisten palveluiden käyttöön.

Tiivistettynä:

- Kunta kohdannut monia haasteita, kuten väestörakenteen muutosta, digipalveluihin siirtymistä ja kuntatalouden nousevat menoerät.
- Ennakointi on osa kunnan toimintaa. Päätökset on tehty ajoissa ja tulevaisuuden haasteisiin, kuten globaalin talouden muutoksiin reagoidaan etukäteen. Päätöksiä ei jätetä viimeiseen hetkeen.
- Kunta on strategisesti realistinen. Pieni määrä unelmointia mahtuu mukaan, mutta toimintaa ohjaa realismi kunnan kehityskulun suhteen.
- Ratkaisuiden löytämiseksi kunta on suunnannut rooliaan kumppanuuksien luojaksi. Kunnan haasteiden ratkaisemiseksi on luotu vahvat verkostot ja kumppanuudet monenlaisille tahoille.
- Kunnan rooli on myös yhteisöiden alusta, jossa kunta luo mahdollisuuden muiden tahojen toiminnalle.

3. Laiska kunta eli "Taantuva jääräpää"

Teemat: Peruspalvelut, jämähäneisyys, päätösten vaikeus ja kuntaorganisaatio etäinen asukkaalle

Laiskan kunnan skenaariossa toimitaan vasta jälkikäteen tai muuten myöhässä. Laiska kunta keskittyy pitämään huolen vain omista asioistaan ja näkee itsensä perinteisenä palveluiden tuottajana. Palvelut ovat edelleen saatavilla, mutta niiden koetaan olevan heikkenemään päin. Kunta ei ole uranuurtaja, ei uskalla kokeilla uutta. Kunnalla ei ole vahvaa tulevaisuuden suuntaa, vaan tulevaan reagoidaan, kun se tapahtuu.

Laiska kunta toimii vain muutamissa itselleen tärkeiksi koetuissa verkostoissa, jättäen innovoinnin ja ennakkoinnin olemattomaksi. Joustava toiminta puuttuu ja kunta jähmettyy vanhoihin toimintamalleihin. Strategia enemmänkin kuvaa nykyistä toimintaa tulevaisuuden linjojen ja toiminnan määrittämisen sijaan. Laiskassa kunnassa tunnistetaan kuntaorganisaation toimintaa hidastavia ja kuormittavia periaatteita ja malleja, mutta toimet työskentelyn sujuvoittamiseksi ovat hitaita ja jäävät arkisten tehtävien alle. Kunta seuraa vierestä muiden kuntien tekemiä toimia ja kehitystä, mutta ei uskalla toteuttaa omia ideoita, koska yhteisymmärrystä ei saada ideoiden toteuttamisesta.

Laiskan kunnan infrastruktuuri on rappeutunut ja kulkuyhteydet nähneet parhaat päivänsä. Kulkuyhteydet ovat suppeat ja työnteon monimuotoisuus on rajoittunutta. Kunnan odotteleva malli toimia on johtanut tilanteeseen, jossa ei ole uutta rahoitusta tai yhteistyötä ratayhteyksien tai muiden kulkuyhteyksien kehittämiseen. Kunnan organisaatiossa ei ole kapasiteettia osallistua tai aloittaa uusia kumppanuuksia, etsiä mahdollisuuksia tai olla aktiivisesti valmistelemassa hankkeita.

3.1. Nuoren näkökulma

Laiskassa kunnassa nuorten kannattaa katsella opiskelu- ja työpaikkoja kauempaa. Peruspalvelut, kuten perusopetus ja rajattu toisen asteen opetus, ovat omassa kunnassa saatavilla, mutta niiden tarjonta ei ole yhtä kattava kuin naapurikunnissa. Kulkeminen töihin tai kouluun on haastavaa, koska joukkoliikenne on niukkaa. Muutamit joukkoliikenteen bussivuorot palvelevat vain tiettyihin kellonaikoihin, joten ne eivät aina sovi yhteen lukujärjestyksen tai työvuoron kanssa. Oma auto käytännössä pakollinen, jotta arki sujuu eikä olisi tarpeen olla riippuvainen vanhempien mahdollisuuksista kuljettaa.

Harrastuksia kunnassa on vähäisen. Muutamit urheiluharrastukset ovat saatavilla yhdistysten ylläpitäminä, mutta harrastusmaksut rajaavat mahdollisuutta osallistua. Urheilun ja ulkoilun lisäksi harrastuksia ei juuri ole, koska muutama taideharrastus on rajattu peruskouluikäisille. Naapurikunnassa olisi enemmän nuorille tarkoitettua ajanvietettä, mutta kulkeminen eri vuodenaikoina ja ilman omaa kulkuneuvoa on haastava. On helpompaa viettää aikaa kotona, kuin miettiä missä kavereiden kanssa olisi sopivaa viettää aikaa yhdessä. Kunnassa on nuorisotila muutamia tunteja viikossa, mutta kaikki nuoret eivät koe olevansa tervetulleita tilaan johtuen muiden nuorten asenteista. Nuorisotiloihin kulkeminen on myös osalle nuorista haastavaa, koska välimatkat ovat pitkiä kävellä tai pyöräillä.

Laiskassa kunnassa osallistaminen on pienimuotoista. Huonot kokemukset kuntalaisten osallistumisesta ovat johtaneet tilanteeseen, jossa uudet osallistamismuodot tai niiden toistuva kokeileminen eivät innosta kuntaorganisaatiossa. Keskustelun välirikko on suurin

kuntaorganisaation ja nuorten välillä. Kuntaorganisaatio ei tavoita nuoria ja nuoret eivät koe kuntaa identifioivaksi tai heistä välittäväksi. Yleinen ajatusmalli kunnan päätöksentekoon on "Ihan sama, en kuitenkaan asu täällä parin vuoden päästä tai ei kuntaa kuitenkaan kiinnosta nuorten asiat". Suhtautuminen kuntaorganisaation voi olla nuorilla jopa vihamielinen ja näyttäytyä esimerkiksi ilkeästi.

3.2. Perheellisen näkökulma

Perheelliselle laiskassa kunnassa ovat perusedellytykset kunnossa. Oma talo tai asunto on ihan hyvällä sijainnilla ja palvelut ovat olemassa. Lasten koulut ovat osalle hyvin lähellä ja osa kulkee koulukyydeillä matkat. Lapsiperheitä on vähemmän kuin aiemmin, joten koulut ovat joutuneet mukautumaan väestömuutokseen. Kunnassa on oltu konfliktissa kouluverkoston suhteen jo vuosia, mikä on johtanut eri alueilla epämääräiseen luottamuspuolaan. Huolta nostattaa koulurakennusten kunnostaminen ja resurssien riittäminen kattamaan olemassa olevan kouluverkon. Päätökset kouluverkoston kehittämisestä ovat hankalia ja niitä on lykätty tulevaisuuteen. Kunnalla ei ole lasten palveluiden suhteen strategiaa tai tulevaisuuden suuntaa, vaan jokainen haaste käsitellään yksittäisenä päätöksenä, mikä kasvattaa epävarmuutta ja syventää konfliktia.

Työmatkat ovat pitkiä ja perheissä yleensä on vähintään kaksi autoa, ellei useampi. Lasten urheiluharrastukset vievät ison siivun perheen ajasta ja tuloista. Lapset käyvät oman kunnan urheiluseuran joukkueissa ja naapurikunnassa harrastamassa lajia, jota omasta kunnasta ei löydy. Arjen sovittaminen yhteen työmatkojen, koulumatkojen ja lasten harrastusten kimpakyytien suhteen on vaikeaa ja laittaa välillä vanhemmat venymään ääri rajoilleen.

Teini-ikäisten lasten koulunkäynti ja sosiaalinen elämä vaativat lisää pohtimista, koska omasta kunnasta ei löydy toivottua ammatillista koulutusta ja kaverit asuvat eri puolilla kuntaa. Perheiden mahdollisuudet tukea lasten ja nuorten koulutusvalintoja ja harrastuksia ovat vaihtelevia riippuen perheen tulotasosta. Kunnassa on huomattu eriarvoisuuden kasvavan lasten ja nuorten kesken, mutta toimet esimerkiksi yhdenvertaisten harrastusmahdollisuuksien turvaamiseksi ovat jähmeitä.

3.3. Työttömän näkökulma

Työttömyys on yleistynyt ja työttömyysjaksot ovat pidempiä. Aina välillä työllisyystilanne näyttää hetken paremmalle, mutta vuosien trendi on heikkenevä. Omassa kunnassa työpaikat ovat vähentyneet vuosien varrella ja työmatkat pidentyneet. Laiskassa kunnassa ollaan riippuvaisia muiden kuntien elinkeinoelämän kehityksestä. Oma elinkeinoelämän kehitys on rajautunut perinteiseen tonttipolitiikkaan ja muutamiin työelämäverkostoihin. Paikallisten yritysten ja työnantajien suhde kuntaan on keksinkertainen. Välillä on jotakin yhteistyötä, mutta yhteistyöstä syntyvät vaikutukset eivät ole erityisen ihmeellisiä.

Työllisyyspalvelut ovat niukat tai kaukana. Kokemukset työllisyyspalveluista on heikomman puoleiset. Työllistyminen omaan kuntaan tuntuu hankalalta ja työllisyyspalveluiden vaikutus työllistymiseen koetaan huonoksi. Omassa kunnassa ei järjestetä työttömille suunnattuja koulutuksia, vaan ne kaikki ovat naapurikunnissa. Työttömälle kulkeminen naapurikuntaan osoittautuu hankalaksi oman taloudellisen tilanteen pakottaessa luopumaan autosta. Koulutukset eivät täsmää työelämän vaatimuksia, vaan tarjonta on suppea. Koulutukset ohjaavat lähinnä hoitoalan, siivouspalveluiden ja konetekniikan osaamiseen. Joitakin koulutuksia on saatavilla digitaalisesti, mutta niistä puuttuvat vuorovaikutus ja kodista poistumisen tuoma rytmi elämään.

Jos laiska kunta olisi vahvemmin yhteistyössä yhdistysten kanssa, olisi yhdistysten toiminta voinut tuoda työttömän elämään merkityksellisiä kohtaamisia ja kehittää osaamista, mutta kumppanuus yhdistysten kanssa on ollut lähinnä pintapuolista. Yhdistysten toiminta on vuosien varrella supistunut ja keskusteluyhteys kuntaorganisaatioon on katkeillut vanhojen toimijoiden siirtyessä pois työtehtävistään. Kunnan keskittyessä omiin lakisääteisiin tehtäviinsä ja niukkaan elinkeinopolitiikkaan, ovat kulttuuripalveluita tuottavat yhdistykset joutuneet selviämään itseksensä. Seurauksena harrasteryhmät ja vastaavat ovat hiljentyneet tai pienentäneet toimintaansa.

3.4. Maahanmuuttajan näkökulma

Laiskassa kunnassa myös kotoutumispalvelut ovat saatavilla, kuten muutkin peruspalvelut. Palvelut ja toiminta tosin rajautuvat lakisääteisiin toimiin, joten vapaaehtoista ohjattua toimintaa on vaikea löytää. Kotoutumis- ja integrointiprosessi on hidas ja välillä maahanmuuttaja kokee jäävänsä ilman tietoa. Palveluita on saatavilla käytännössä vain suomeksi, englanniksi ja ruotsiksi. Satunnaisesti muilla kielillä, jos oma kontakti kotoutumispalveluissaan sattuu puhumaan yhteistä kieltä. Suomen kielen opetus ja sen oppimisen tuki on ulkoistettu kunnasta naapurikuntaan, joten omassa kunnassa ei pysty opiskelemaan suomea muuten kuin itsenäisesti.

Omassa kunnassa on muutamia yhdistyksiä, jotka järjestävät toimintaa myös maahan muuttaneille. Kunnan osuus yhdistysten ja niiden toiminnan löytämiseen on pieni. Kunta antaa tiloja yhdistysten käyttöön, mutta kunta ei toimi yhdistyksille alustana löytää uusia aktiiveja tai kehittää yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Työnhaku on paikoittain haasteellista kunnassa. Työpaikat ovat vähentyneet ja työnantajat ovat vastahakoisia palkkaamaan henkilöä, jonka suomen kielen opiskelu on vielä kesken. Maahanmuuttajataustaisille tarjotaan suppealta alalta työtehtäviä, koska kunnassa ei toimi yrityksiä, joilla olisi kyky hyödyntää monikielinen työntekijä. Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat harkitsevat töiden hakemista suuremmalta alueelta, mutta työskentely vaatisi paljon etätöitä. Kunnassa ei ole tiloja etätöiden tekemiseen, joten etätöiden täytyisi tapahtua omassa kodissa.

3.5. Ikääntyneen näkökulma

Ikääntyneitä kunnassa on reilusti, mutta kunta ei ole samanlainen kuin aiemmin. Yhdistykset ja kunta järjestivät aiemmin enemmän toimintaa ja kunnan keskusalueet olivat eläväisempiä. Nykyään harrastuksia on vähemmän ja liikuntapaikkojen aukioloajat ovat lyhennettyjä. Harrastuspaikkojen käyttömaksuja on nostettu, mikä on ajanut osan käyttäjäkunnasta lopettamaan palvelun käytön. Ulkoliikuntapaikkoja on sentään, mutta ylläpitoa on vähennetty myös. Uusia ulkoilupaikkoja on muutamia tullut viime vuosina, mutta ne saattavat olla vähän liian kaukana huonosti liikkuvalla. Itsekseen liikuntapaikoille lähdön kynnyks on korkealla, joten tarvetta olisi jossain määrin ohjatulle toiminnalle.

Asuminen omassa kodissa onnistuu ja tuettu asuminen on mahdollista. Kunnalliset palvelut ovat lakisääteisellä tasolla. Kulkeminen arkisiin palveluihin onnistuu läheisten avulla, aina välillä kulkevalla palvelutaksilla ja joidenkin kohdalla omalla autolla tai polkupyörällä. Talviaikaan kulkeminen on haastavampaa, kun on liukasta ja kaikki kulkeminen hitaampaa. Asuminen toimii niin sanotusti ihan hyvin, mutta osalla on huolena oman terveydentilan laskeminen. Kunnan rakennuskanta on rakennettu pitkälti 1960-1990-luvuilla

ja taloissa ei yleensä ole saavutettavuus kunnossa. Hissillisiä ja esteettömiä asuntoja on vain vähän.

Monet palvelut ovat muuttuneet digitaalisiksi vuosien varrella, mutta ikääntyneet digitaidot eivät välttämättä veny palveluiden oma toimiseen käyttämiseen. Kunnassa ei ole koulutuksia digitaitojen kehittämiseen ja ohjauspalveluiden käyttöön on suppeaa. Ikääntynyt on riippuvainen läheisistään palveluiden saavuttamiseksi.

Tiivistettynä:

- Peruspalvelut toimivat hyvin, vaikka merkkejä palveluiden vähentämisestä on.
 - Kunnassa ei ole kunnollista ennakointia tai strategiaa. Oman suunnan ohjaus on puutteellista.
 - Ei ole uskallusta kokeilla uutta tai toistaa aiempia kokeiluja. Kuntalaisten osallistaminen on kiva juttu, mutta sen toteuttaminen on vähäistä.
 - Kasvua ei ole ja kunnan väkiluku hitaasti laskee. Houkuttelevat elinvoimatekijät ovat rajautuneet muutamiin, kuten hieman halvempaan asumiseen tai ihan hyvään työssäkäynti alueeseen.
-

4. Lannistunut kunta eli "nukkumalähiö"

Teemat: Yksinäisyys, palvelujen vähyys, poismuutto, kehityksen suunnan puute

Lannistunut kunta –skenaariossa puuttuu strategia, visio ja kehittymiskyky. Skenaarioon johtaa pitkäjänteisen kehittämisen ja ennakoivien toimien puute. Muut kunnat ja toimijat nähdään kilpailijoina, eikä kumppaneina. Yritykset ja osaava työvoima ovat siirtyneet muualle ja elinvoimatekijöitä ei ole. Kuntalaiset eivät ole sitoutuneita kuntaan ja konfliktit ovat yleisempiä kunnassa. Konflikteja syntyy etenkin eri alueilla asuvien välillä, kuten kunnan keskuksen ja reuna-alueiden välillä. Toiminnasta puuttuu yhdessä tekeminen. Lannistunut kunta on tulevaisuusskenaarioiden uhkakuva.

Väestönkehitys on polarisoitunut iän mukaan. Nuoret ja työikäiset ovat muuttaneet kaupunkeihin ja ikääntyneet jääneet maaseudulle. Nuoret ikäluokat muuttavat kunnasta pois lähikaupunkeihin tai kauempana sijaitseviin opiskelijakaupunkeihin. Kunnan väestö on yhä ikääntyneempää ja pelkona on työikäisten väheneminen joko luonnollisesti tai ulospäin suuntautuneena muuttoliikkeenä.

Lannistuneessa kunnassa asuntorakentaminen on laskenut melkein olemattomaksi. Kunnalla ei ole elinvoimatekijöitä, joilla houkutella uusia asukkaita. Tilaa uusille asukkaille saattaa olla, mutta omaan asuntoon tai omakotitaloon investointi ei ole houkutteleva. Jälleenmyyntiarvo ja kunnan tarjoama elämänlaatu ovat huonommalla tasolla, kuin muualla. Asuntojen myynti hidasta ja asuntoja vuokrataan vähentyvässä määrin. Suurin osa vuokra-asunnoissa asuvista ovat ikääntyviä.

4.1. Nuoren näkökulma

Suuri osa nuorista on muuttanut muualle töiden tai opintojen perässä. Voi myös olla, että nuoria on alkujaankin ollut vähän, koska syntyvyys ja muuttoliike kuntaan ovat jo pitkään olleet alhaisia. Huonoimmassa tilanteessa nuorelta voi puuttua tulevaisuuden näköalat, ellei työpaikkaa ole löytynyt tai muutto muualle ole mahdollinen. Näköalattomuutta lisää asumisen ja liikkumisen ongelmat. Jos asumisen kehittämisessä ei ole huomioitu nuoria kuntalaisia, voi edessä olla tilanne, jossa nuorille ei ole sopivia asumismuotoja tai hintataso on liian korkea. Jos työmarkkinat ja asuminen ovat huonolla mallilla, myös mahdollisuus omistusasuntoon tai muuhun taloudelliseen sitoutumiseen on hankalaa.

Opiskelun suunnittelu vaatii jo hyvin nuorena päätöksiä tekemistä. Oman kunnan rajallinen toisen asteen koulutus pakottaa miettimään tulevien opintojen sijaintia, asumista, kulkemista ja taloudellista selviämistä. Nuoret joutuvat suunnittelemaan mahdollista muuttoa peruskoulun jälkeen ja ovat riippuvaisia vanhemmista ja heidänkin taloudellisesta tilanteestaan päätöksiä tehdessä.

Lannistuneen kunnan palveluita ja vapaaehtoista toimintaa on karsittu vuosien varrella. Nuorten harrastukset ovat vähäisiä tai olemattomia. Alaspäin suuntautuneen kuntakehityksen myötä nuorella ei myöskään ole positiivista kuvaa kunnasta tai lämpimiä muistoja, joiden siivittämänä kunnan asukkaaksi jääminen tai kuntaan asumaan palaaminen olisi houkuttelevaa. Nuorten levottomuus ja huonovointisuus ovat nousussa. Osa nuorista ei ota osaa muuhun kuin koulunkäyntiin, koska aktiviteetteja ei ole ja liikkuminen kavereiden luo on vaikeaa. Sopivien kokoontumispaikkojen puuttuessa, nuoret kokoontuvat epäsuotuisille paikoille, joissa ilkeältä lisääntyy. Osa nuorista käyttäytyy

kasvavan väkivaltaisesti ja päihteiden käyttö huolestuttavaa. Suurin osa kunnan nuorista tietää kuinka hankkia huumeita, eikä kunta ei ole kyennyt toimimaan nuorten päihteiden käytön hallitsemisessa. Nuorten levottomuus on nostattanut konflikteja muiden kuntalaisten kanssa ja nuoret kokevat olonsa yhä epätoivotummaksi kunnassa.

4.2. Perheellisen näkökulma

Perheellistymisen haasteet ovat olleet julkisessa keskustelussa. Perheen perustaminen tapahtuu myöhemmin elämässä ja samalla lapsiluvut jäävät pienemmiksi. Yksi suuri syy perheen perustamisen lykkäytymiselle tai haaveista luopumiselle on työllistyminen. Määräaikaiset työsuhteet tai työttömyyden pelko nousevat syntyvyyden syiden etsimisessä tärkeiksi tekijöiksi. Perheiden houkuttelemiseksi kuntaan täytyy olla saatavilla vakituisia työpaikkoja ja sopivan hintatason asumista.

Perheellisen arkea leimaa liikkuminen ja kiire. Lasten päiväkotij- ja koulumatkat, harrastukset ja omat työmatkat vievät suuren osa arjesta. Lannistuneessa kunnassa työpaikkaomavaraisuus on laskenut jo vuosia sitten, joten työpaikat sijaitsevat muissa kunnissa. Töihin kulkeminen joukkoliikenteellä luultavimmin ei onnistu, joten vähintään yhden (luultavimmin useamman) auton omistaminen ja ylläpitäminen ovat käytännössä elinehto.

Lapsiperheiden palvelut ovat niukat, mutta riittävät ylläpitämään arjen. Koulujen oppilasmäärät ovat vähentyneet ja on ollut pakko uudelleen mitoittaa kouluverkostoa. Jos kouluverkosto on pidetty laajana haasteena ovat useiden koulurakennusten kunnostamiset ja osaavan opetushenkilökunnan riittäminen. Verotulojen vähentyessä koulurakennusten uudistamista on lykätty ja rakennukset ovat huonossa kunnossa. Huolena on lasten oireilu rakennuksissa ja opetuksen resurssit. Pienempiä kouluja on mahdollisesti lopetettu, millä on saatu keskitettyä opetuksen resursseja. Kuitenkin koulukyydit ja perheiden arjen sujuvuus ovat haasteellisia. Opetuksen järjestämiseen ja perheiden palveluiden järjestäminen aiheuttavat yhä enemmän konflikteja.

Lasten harrastuksia ei ole paljoa omassa kunnassa. Sen sijaan harrastuksiin kuljetaan lähikuntiin, mikä kuormittaa perheitä enemmän. Pelkona on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Liikkuminen omaehtoisesti on hankalaa, joten kynnys poistua kotoa nousee. Perheet pohtivat, miten lasten kouluttautumisen jatkaminen onnistuu peruskoulun jälkeen. Jos toisen asteen koulutus on lakkautettu tai kavennettu lannistuneen kunnan skenaariossa, niin nuorten kouluttautuminen saattaa olla mahdotonta omalta kunnasta käsin. Osa perheistä pohtii lasten opiskelu-unelmien ja omien työpaikkojen perässä muualle muuttamista.

4.3. Työttömän näkökulma

Oman alan yritykset ovat siirtyneet muualle tai vähentäneet toimintaansa. Tulevaisuudessa ei ole uusia investointeja tai työpaikkoja suunnitelmissa. Työttömyyspalvelut ovat kaukana ja niiden todellinen vaikutus työllistymiseen tuntuu vähäiselle. Työttömyyspalvelut on rajoitettu kattamaan vain lakisääteisesti velvoitetut toimet. Työttömästä tuntuu, että hänen työllistymisellään ei ole juuri merkitystä palveluiden mukaan. Kuitenkin julkisessa keskustelussa työttömyys nähdään yksilön henkilökohtaisena ongelmana eikä rakenteellisenä ongelmana. Hänen odotetaan aktivoivan itsensä työhakijana, vaikka hän hakee jo työpaikkoja lähialueelta. Lisää haasteita työllistymiseen

tuo liikkuminen. Työllistyminen työssäkäyntialueen mukaiselle alueelle vaatii käytännössä aina oman auton, mikä tuo taloudellisia haasteita.

Työpaikkojen puutteen lisäksi kunnasta on vähentynyt myös muu toiminta. Oman osaamisen kehittämiseen on vähemmän mahdollisuuksia kuin aiemmin. Omassa kunnassa ei toimi oppilaitoksia tai ammatillista koulutusta on vain muutamalta alalta. Muita koulutuksia tarjoavia tahoja ei juuri ole lannistuneen kunnan skenaariossa. Aiempien koulutusten tarjonta on lopetettu kiinnostuneiden kuntalaisten vähentyessä. Muu toiminta esimerkiksi yhdistysten tuottamana on myös vähentynyt.

4.4. Maahanmuuttajan näkökulma

Lannistuneessa kunnassa maahanmuuttoa ei ole juurikaan. Vaikka aiemmin maahanmuuttoa olisi ollut kohtuullisesti, elinvoimatekijöiden puuttuessa myös maahanmuuton houkuttelevuus on laskenut. Kunnan päätöksissä on myös ollut taustalla ajatus, ettei kuntaan juurikaan suuntaudu maahanmuuttoa, joten on turhaa panostaa palveluihin. Tämän seurauksena palvelut on karsittu ja maahanmuuttajien kokemat haasteet unohdettu. Maahanmuuttaneilla perheellisillä saattaa olla vaikea kommunikatio lasten koulun tai harrastusten kanssa, johtuen kielestä tai kulttuurieroista. Vastaavasti kunnan työntekijöiden voi olla haastavaa ylläpitää tai saada yhteyttä maahan muuttaneisiin vanhempiin.

Kotoutumispalvelut ovat niukat ja maahanmuuttajille suunnattuja koulutuksia on vähän. Kielikursseille pääsyä joutuu odottamaan kauan, joten myös kiinnittyminen muuhun yhteiskuntaan on hidasta. Kunnassa ei ole työpaikkoja, jotka palkkaisivat maahanmuuttajataustaista, jonka suomen kielen osaaminen ei ole vielä hyvällä tasolla. Ilman kielitaitoa tai ohjausta on vaikeaa löytää mukaan yhteisöön ja löytää mielekästä tekemistä. Kunnan vähäisissä harrastusmahdollisuuksissa ei ole huomioitu kielitaidon tai kulttuurin tuomia haasteita, joten kiinnittyminen harrastuksen kautta kotipaikkaan ei myöskään onnistu. Kunnassa on sentään miellyttäviä ulkoharrastuspaikkoja, vaikka niiden ylläpito on jäänyt vähemmälle viime vuosina.

Lannistuneessa kunnassa konflikteja on enemmän ja ilmapiiri tulehtunut. Työpaikkojen kilpailun ja taloustilanteiden ollessa huonommalla mallilla syyttävät kuntalaiset nopeammin muita ongelmista. Maahanmuuttaja taustaiset kokevat enemmän suvaitsematonta kohtelua ja väkivallan uhka on korkeampi kuin mitä aiemmin tai muualla.

4.5. Ikääntyneen näkökulma

Lannistuneessa kunnassa on paljon ikääntyneitä asukkaita, mutta palvelut eivät vastaa heidän tarpeitaan. Palveluiden resurssit on venytetty ja palveluiden laadun lasku näkyy työntekijöiden kiireenä ja työtehtävien kasaantumisena. Ikääntyneen ei ole mahdollista hoitaa omia asioitaan digitaalisesti, joko palvelua ei ole diginä tai taidot ja tuki eivät riitä hoitamaan asioita diginä. Palvelupisteet ovat ruuhkautuneet, joten asioiden hoitaminen ja avun saanti ovat epämääräistä ja hidasta.

Kunnan harrastusmahdollisuudet ovat vähentyneet ja vielä olemassa olevista on alettu perimään korkeampaa maksua. Toimintaa ei ole juurikaan paikallisten yhdistysten kanssa. Kunta ei ole osannut luoda yhtenäistä verkkoa kunnan organisaation ja yhdistysten välille, jolla olisi voinut tuottaa palveluita ja yhteistä toimintaa. Sen sijaan yhdistysten toiminta on

myös pienentynyt aktiivisten toimijoiden vähentyessä, yhdistysavustusten pienentyessä ja varainkeruu mahdollisuuksien, kuten myyjäisten/markkinoiden ollessa harvinaisempia.

Ikääntynyttä kuntalaista huolestuttaa oma kulkeminen kauppaan, terveyskeskukseen tai muille asioille. Hän yrittää pitää kiinni ajokortista, jotta pääsisi itseksensä asioille eikä tarvitsisi pyytää sukulaisia auttamaan. Lapset tai muut läheiset ovat saattaneet muuttaa jo muualle töiden tai opintojen perässä, eikä kotikuntaan takaisin muutto ole ollut keskustelussa. Joukkoliikenteen vuorot lakkautettiin muutama vuosi aiemmin, kun käyttöaste oli alhainen. Kerran viikossa kulkee palvelutaksi, jolla pääsee tekemään ruokaostokset. Ikääntyneitä asuu paljon syrjäisemmillä alueilla itseksensä omakotitaloissa. Kunnan keskustassa on kerrostaloasuntoja, mutta alueen asuntokanta ei ole uudistunut viime aikoina. Kerrostaloissa ei ole hissejä ja tarpeellisia remontteja on lykätty, kun rahoitus on hankalaa saada alueella, jonka talous laskee.

Tiivistettynä:

- Kunnan ikäjakauma on hyvin painottunut ikääntyneisiin.
- Palvelut ovat kaukana ja vähäisiä. Resurssit on venytetty säästösyistä.
- Ei maahanmuuttoa ja syntyvyys on alhainen.
- Nuoria asukkaita on vähäisesti ja muiden paikkakuntien opinnot ja työpaikat houkuttavat.
- Ei rakenneta uutta ja kunnostustyöt ovat lykätty tulevaisuuteen.
- Joukkoliikenne on vähäistä eikä palvele eri asiakasryhmiä.
- Elinvoima vähäistä ja kunta hyvin konfliktin arka.
- Pelkona kuntaliitos ja talousongelmat.